

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.70](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.70)

УДК 658: 330.34

*О. О. Юшкевич,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і підприємництва,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-6906-5799*

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*О. Yushkevych
PhD in Economics, Associate Professor
Zhytomyr Polytechnic State University*

THE CONCEPT OF ECONOMIC AND ECOLOGICAL MECHANISM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES DEVELOPMENT

В статті проаналізовано та узагальнено категоріальний апарат щодо сутнісного та змістовного наповнення поняття економіко-екологічний механізм забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Виявлено специфічні особливості економічного механізму забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств за формами прояву та з урахуванням взаємозв'язку і залежності умов розвитку від екологічного фактора. Теоретичні дослідження в сфері екологічного регулювання дозволили сформулювати ряд критеріїв, яким повинен задовольняти механізм забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, а саме: ефективність витрат; соціально справедливий розподіл витрат; адміністративне впровадження; інституційна відповідність; доцільність поєднання двох типологічно різних методів екологічного регулювання. Запропоновано застосування терміну «економіко-екологічна взаємодія», оскільки провідним є економічний елемент, а визначальним – екологічний. Через економіку сільськогосподарське підприємство мінімізує забруднення продукції та прямо впливає на екологічні процеси пов'язані з виробництвом, споживанням та безпекою праці. Це визначило назву запропонованого механізму – економіко-екологічний.

The article analyzes and summarizes the categorical apparatus for the essential and substantive content of the concept of economic and ecological mechanism for ensuring the development of agricultural enterprises. The specific features of the economic mechanism of ensuring the development of agricultural enterprises are defined according to the forms of manifestation and taking into account the relationship and dependence of development conditions on the ecological factor. It is established that the exclusive role in the mechanism of ensuring the development of agricultural enterprises belongs to the economic component, because it involves the efficient allocation and use of limited resources.

The following types of regulation in ensuring development are characteristic for agricultural enterprises: self-preservation – provides a fundamental possibility of further functioning with the old integrity; self-development – guarantees the preservation of the system in the future, because

through innovation the ability to change the nature of integrity, goals and methods of exchange with the external environment is gained. Theoretical researches in the sphere of ecological regulation have made it possible to formulate a number of criteria that must be met by the mechanism for ensuring the development of agricultural enterprises, namely: cost efficiency; socially fair distribution of costs; administrative implementation; institutional compliance; expediency of combining two typologically different methods of ecological regulation. It is proposed to use the term “economic and ecological interaction”, because the economic element is the leading, through the economy the agricultural enterprise minimizes products pollution and directly affects the ecological processes associated with production, consumption and safety, and ecological is the determining element. This defined the name of the proposed mechanism – economic and ecological.

Ключові слова: *економіко-екологічна взаємодія; економіко-екологічний механізм; розвиток сільськогосподарського підприємства.*

Keywords: *economic and ecological interaction; economic and ecological mechanism; development; agricultural enterprise.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Механізм формується під впливом конкретних умов господарювання і призначений для організації, здійснення та збереження цієї діяльності, досягнення цілей підприємства за рахунок мобілізації всіх видів ресурсів. Розуміння закономірностей розвитку сільськогосподарських підприємств стає необхідною умовою його забезпечення. Проблеми формування економіко-екологічного механізму забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств розпочинаються з розгляду його суті та змісту. В економічній літературі склалися неоднозначні думки про механізми господарювання, що ускладнює дослідження питань функціонування соціально-економічних систем. Механізм забезпечення розвитку сільськогосподарського підприємства на сучасному етапі характеризується загостренням економіко-екологічних конфліктів в системі взаємовідносин між підприємствами та природою. Діяльність підприємств з екологічного покращення середовища практично ніяким чином не стимулюється. Саме тому, фундаментом розробки економіко-екологічного механізму забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств повинно стати понятійне наповнення категоріального апарату відповідним змістом [16, с.161 - 167].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тлумачення категорії механізм та його складових, що мають практично однакову економічну та екологічну природу досліджували вчені-економісти О.Ю. Попова, В. Міщенко, Б. Данилишин, Г.І. Купалова, Л.Б. Шостак, О.Л. Попова, О.М. Царенко, С.В. Толбатова, О.Р. Гулько, М.М. Семененко, Я.В. Коваль, І.А. Антоненко, І.А. Євтушенко, Л.Б. Шостак, Л.Г. Мельник, О.О. Веклич. Ключовою методологічною проблемою є ототожнення різних комбінацій механізмів, вживання їх як синонімів, особливо якщо це стосується охорони природи, навколишнього середовища та природоохоронної діяльності. Розбіжність у використанні терміну механізм впливає на формування складових цієї категорії. Тому, систематизація та поглиблення теоретичних підходів до змістовного наповнення поняття економіко-екологічний механізм забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств потребує аргументованого доведення.

Слід зауважити, що в термінології такого визначення та комбінації елементів, як економіко-екологічний механізм регулювання розвитку підприємства ми не зустрічали. Визначають складові механізму, що мають практично однакову економічну та екологічну природу та в певній мірі є синонімами: інструменти ринкового регулювання природоохоронної діяльності, регулятори економічних відносин та економічні інструменти регулювання, еколого-економічні інструменти, регулятори економічної поведінки.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати та узагальнити категоріальний апарат щодо сутнісного і змістовного наповнення поняття економіко-екологічний механізм забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно зазначити, що більшість термінів пов'язаних з категорією механізм різняться не за змістом, а лише своєю семантикою. Часто різні механізми вживають, як синоніми, особливо це стосується охорони природи та навколишнього середовища, природоохоронної діяльності. Розбіжність у використанні терміну механізм впливає на тлумачення складових цієї категорії. Тому з'ясування змісту економіко-екологічний механізм розвитку для рівня підприємства та визначення його ролі в контексті впливу на розвиток аграрних підприємств є ключовою методологічною проблемою, яку потрібно досліджувати та аргументовано доводити.

В економічній літературі активно оперують різними поняттями механізму, залежно від виду об'єкту та різного рівня його розвитку і складності. Так, наприклад, поняття «механізм» в Українському Радянському

енциклопедичному словнику трактується, як пристрій, що передає або перетворює рух. Являє собою сукупність ланок (деталей), де рух одної або кількох з них (ведучих) спричинює певний рух інших (ведених) та як сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ, тобто це певна впорядкована черговість дій, що перетворює і наближує систему та її елементи до необхідного стану [13, с. 482].

Комплексно розглядає поняття «механізм» С.В. Мочерний, він визначає його як: систему ланок, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності; систему певних ланок та елементів, що приводять їх у дію, тобто перетворюють рух одних ланок в необхідний рух інших; систему прямих і опосередкованих взаємозв'язків між економічними явищами і процесами, а також між підсистемами і елементами, які виникають у різних типах економічних систем та між ними (за наявності комплексу умов) [9, с. 496].

В економічній літературі склалися неоднозначні думки про механізми господарювання, що ускладнює дослідження питань функціонування та розвитку економічних систем. Зведення розуміння господарського механізму сільськогосподарських підприємств в основному до форм, методів, економічних стимулів та правових норм організації виробництва, не сприяло дослідженню складних взаємозв'язків його як системи.

У практиці господарювання підприємств і ринкових структур сформовано господарський механізм як сукупність організаційних форм і методів ведення господарства, тобто система планування, економічні важелі і стимули, структуризація апарату управління, стиль його роботи, різні форми участі працівників в управлінні виробництвом [4, с. 57]. Складовою частиною господарського механізму виділено економічний механізм господарювання, що включає економічні важелі та стимули [4, с.80]. Визнає нашу думку професор З.В. Нікітіна, вона стверджує, що економічний механізм це сукупність способів і прийомів впливу на економіку господарюючих суб'єктів, які забезпечують реалізацію їх економічного інтересу [10, с. 44]. Будь-який економічний механізм зазначає Л.В. Сачинська повинен бути гнучким, швидко реагувати на зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які досить активно впливають на виробничу діяльність підприємства. Внутрішній економічний механізм підприємства як система, констатує авторка, ефективно функціонуватиме лише у тому випадку, коли всі його підсистеми будуть спрямовані не тільки на досягнення поточних цілей, а й на здійснення стратегічного завдання – стратегію підприємства – тобто завдання, що передбачає розвиток підприємства як у поточному, так і в майбутньому періоді [12, с. 128 - 129].

Лузан Ю.Я. суть економічного механізму вбачає в діалектичній єдності змісту і форми. Зміст визначається системою виробничих відносин, якою створюється цей механізм, а форма системою його організаційного втілення [7, с. 13]

При всьому різноманітті поглядів на механізми, слід виходити з того, що реальна економіка функціонує і розвивається в рамках суспільного виробництва, головною рушійною силою якого стає господарський механізм. Його складовою частиною є економічний механізм як конкретне вираження діючих ринкових законів розвитку суб'єктів господарювання у виробничій системі, що формується на основі аграрної політики держави.

Економічний механізм має будуватися на оптимальному поєднанні різних елементів, але при цьому особливого значення набувають принципи і форми поєднання державного регулювання і саморегулювання господарюючих суб'єктів, спрямовані на забезпечення безперервних процесів розвитку в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств. Такий механізм повинен сприяти швидкій адаптації сільськогосподарських підприємств до ринку та навколишнього середовища. Проте, як показує хід реформування сільськогосподарських підприємств, створення нових економічних механізмів відбувається повільно, а ті, що створюються, поки що не приносять очікуваного ефекту, оскільки не враховують таких явищ як глобальне потепління клімату, зниження асиміляційного потенціалу природних ресурсів. Вважаємо, що вихід для вирішення означеної проблеми повинен відбуватися шляхом формування комплексних механізмів різної природи: економічних, екологічних, соціальних, правових.

Наприклад, О.Р. Гулько визначає зміст і сутність «економіко-екологічного механізму ефективного сільськогосподарського землекористання», як сукупність важелів та регуляторів організаційного, фінансового, економічного та інформаційного впливу, що органічно інкорпоровані до системи управління ефективного використання сільськогосподарських земель, визначеність завдань і функцій, які в збалансованому взаємозв'язку сприяють досягненню оптимального співвідношення між економічно доцільними та екологічно безпечними формами і видами використання сільськогосподарських земель з метою забезпечення соціально-економічних потреб населення [1, с.84].

З точки зору функціонування механізму еколого-економічного регулювання, Ю.В. Давидюк розглядає його як сукупність інструментів екологічного та функціонального призначення, взаємодія яких забезпечує екологічно та економічно збалансовану діяльність суб'єктів природокористування. [2, с. 9].

В свою чергу, професор Є. Мішенін, наукові пошуки якого спрямовані на створення ефективних механізмів вирішення еколого-економічних проблем природокористування та сталого соціально-економічного розвитку підприємств, під механізмом екологічно орієнтованого (еколого-економічного) управління природогосподаруванням на рівні підприємства розуміє цілісну і збалансовану систему організаційно-економічних форм і методів управління, що реалізуються у вигляді підмеханізмів, інструментів і технологій, за допомогою яких здійснюється організація та регулювання процесів використання і відтворення природних ресурсів та охорони навколишнього середовища на основі інтеграції економічних, екологічних і соціальних параметрів господарювання шляхом впровадження системи екологічно орієнтованого менеджменту [8, с.60]. Це

визначення найбільш повно відображає об'єктивність прояву сукупності економічних відносин між різними суб'єктами природокористувачами, що забезпечують збалансований розвиток.

Активно досліджуються в економічній літературі такі механізми, як ринкове регулювання, корпоративне, державне регулювання, наддержавне регулювання [11]. Причому в одних випадках під механізмом розуміють сукупність станів системи, а в інших – головну рушійну силу розвитку.

Ілляшенко С.М. звертає увагу на те, що узгодження цілей та інтересів суб'єктів господарювання відбувається за допомогою ринкових механізмів (механізму рівноваги виробництва і споживання, механізму конкуренції і ринкового ціноутворення, механізмів економічних циклів і т.д.) організаційно-економічного механізму підприємства, а також механізмів державного і регіонального регулювання і підтримки [5, с.24].

Наявність можливостей забезпечити розвиток є однією з найбільш істотних ознак складної динамічної системи. Складним системам притаманні три типи регулювання: самозбереження, саморозвиток та самовідтворення [15].

Для сільськогосподарських підприємств характерні перші два типи регулювання в забезпеченні розвитку. Причому перший тип (самозбереження) забезпечує принципову можливість подальшого функціонування при старій цілісності. Другий тип регулювання (саморозвиток) – гарантує збереження системи в майбутньому, оскільки за рахунок інновацій отримується здатність змінювати характер цілісності, цілі й способи обміну з зовнішнім середовищем.

Сучасний економічний механізм господарювання розвитку сільськогосподарських підприємств має ряд специфічних особливостей за своїми формами прояву і покликаний враховувати: взаємозв'язок і залежність умов розвитку від екологічного фактора; специфічну соціально-економічну роль сільського господарства зони радіаційного забруднення в насиченні ринку продовольством власного виробництва. Економічний механізм повинен забезпечити адаптацію існуючих економічних систем до нового типу екологічного розвитку. При цьому, передбачається поєднання економічних методів та важелів з екологічними нормами та формуванням необхідних організаційних структур з екологічного менеджменту, що забезпечують розвиток сільськогосподарського підприємства.

Вважаємо, що виключна роль в забезпеченні розвитку сільськогосподарських підприємств належить економічній складовій механізму забезпечення розвитку, що передбачає ефективний розподіл і використання обмежених ресурсів. Екологія в цьому процесі це не тільки необхідний, але й вигідний спосіб для розвитку. Екологічне регулювання як вид діяльності, зазначає О.О. Харіна, охоплює виробничі процеси, законодавчі, нормативні та соціально-економічні аспекти діяльності суспільства, методи управління якістю навколишнього природного середовища тощо, й здійснюється на всіх організаційних рівнях, зокрема: локальному, місцевому, регіональному та національному [14, с.35]. Екологічне регулювання, переконана авторка, це сукупність принципів, форм, методів, прийомів та інших заходів природоохоронного характеру, які повинні забезпечити раціональне використання і збереження природних ресурсів, дотримання екологічної безпеки. Єдність та взаємозв'язок економіки й екології в механізмі забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств є головною умовою для їх гармонійної життєздатності. Іншими словами, роль такого механізму визначається взаємодією, взаємозалежністю взаємопідпорядкованістю трьох підсистем єдиного цілого – економічної, екологічної та соціальної з одночасним забезпеченням ефективного використання трьох форм капіталу: виробничого, природного та людського.

Використання сільськогосподарськими підприємствами різних форм капіталу в процесі свого розвитку передбачає, на наш погляд, на відміну вже традиційного терміну «еколого-економічна взаємодія» застосування терміну «економіко-екологічна взаємодія», оскільки провідним є економічний елемент, а визначальним – екологічний. Через економіку сільськогосподарське підприємство мінімізує забруднення продукції, у тому числі радіонуклідне та прямо впливає на екологічні процеси пов'язані з виробництвом, споживанням та безпекою праці. Економіко-екологічна взаємодія на рівні сільськогосподарського підприємства зумовлена динамікою його екологічної природи. Екологічні вимоги інваріантні, варіюватися повинні економічні відносини для дотримання норм екологічної домінантності. Це визначає назву запропонованого механізму – економіко-екологічний.

Економічний механізм повинен реалізувати екологічні норми за допомогою матеріальної зацікавленості сільгоспвиробників у їх дотриманні. Економіко-екологічний механізм забезпечення розвитку сільськогосподарського підприємства орієнтований на вирішення одночасно двох ключових питань – поліпшення економічного стану підприємства при одночасному підвищенні ефективності його екологічної діяльності, що відповідає принципам концепції сталого розвитку. Екологічна діяльність розглядається як механізм, що повинен відобразитися в усіх процесах, що супроводжують господарський цикл: постачання, виробництво, фінансування, розвиток персоналу, інвестиції та інновації і т. д. Відповідно до такого підходу виникає необхідність інтеграції в економічний механізм підприємства екологічних принципів шляхом включення екологічних цілей та освоєння замкнених, маловідходних технологій.

Здатність підприємства до розвитку визначається його спроможністю адаптуватися на ринку до динамічних змін зовнішнього середовища. Виникає важливе завдання інтеграції двома процесами в межах єдиної системи, з орієнтацією з однієї сторони на оптимізацію форм, методів та інструментів державного регулювання, а з іншої – на розвиток саморегулювання за допомогою ринкових механізмів. У зв'язку з цим, комплексні міждисциплінарні дослідження багатогранності форм проявів та співвідношення економічного й екологічного в механізмі регулювання розвитку сільськогосподарського підприємства, дають підстави для

авторського визначення поняття «економіко-екологічний механізм розвитку сільськогосподарського підприємства» – як цілісної багаторівневої системи державних, ринкових, внутрішньогосподарських відносин, що реалізуються завдяки економіко-екологічним принципам, функціям, методам, формам, інструментам та створюють якісно нові можливості для розвитку сільськогосподарських підприємств з урахуванням асиміляційного потенціалу екологічної ємності території.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Вважаємо, що співіснування складових економіко-екологічного механізму призначені з одного боку, зменшити вплив технологій виробництва на навколишнє середовище, а з іншого – підвищити ефективність виробництва та розвиток сільськогосподарських підприємств. Такий модернізаційний механізм розвитку відобразить суб'єктно-об'єктні відносини на кожному рівні управління та представлятиме собою сукупність методів, показників та критеріїв за допомогою яких спеціалісти державних, регіональних, місцевих органів влади та сільгоспвиробники плануватимуть і здійснюватимуть перехід на нову модель розвитку [16, с.167].

На нашу думку, необхідною умовою розвитку сільськогосподарського підприємства є раціональне використання усіх видів ресурсів та дотримання встановлених нормативів негативного впливу факторів виробництва на навколишнє середовище та показники якості продукції. Проведене вище встановлення меж між поняттями економічний та екологічний механізм, дозволило нам сформулювати наступне поняття «економіко-екологічний механізм розвитку сільськогосподарських підприємств» - це цілісна багаторівнева система державних, ринкових, внутрішньогосподарських відносин, що реалізуються завдяки економіко-екологічним принципам, функціям, методам, формам, інструментам та створюють якісно нові можливості для розвитку сільськогосподарських підприємств з урахуванням асиміляційного потенціалу екологічної ємності території.

Список використаних джерел.

1. Гулько О.Р. Дефініція поняття «економіко-екологічний механізм ефективного сільськогосподарського земле використання» / О.Р. Гулько // Економіка та держава. – 2014. – № 4. – С. 80 – 84.
2. Давидюк Ю.В. Механізм еколого-економічного регулювання діяльності суб'єктів природокористування промислового виробництва : Автореф. дис. - канд. екон. наук: спец. 08.00.06 – Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Рівне: національний університет водного господарства та природокористування, 2008. – 20 с.
3. David M. Driesen. Alternatives to Regulation?: Market Mechanisms and the Environment .In Oxford handbook on regulation Syracuse University. College of Law, 2009 [Electronic resource]. – Access mode: <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1028&context=lawpub>
4. Економічний словник [Текст] : словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. - К. : Кондор, 2006. - 356 с.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД «Університетська»; / С.М. Ілляшенко – Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
6. Коваль Я.В. Реформування економічного механізму в сфері використання і відтворення лісових ресурсів / Я.В. Коваль, І.Я. Антоненко, І.А. Євтушенко // Вісник Сумського державного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент»: Спец. Випуск «Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції». – 2001. – №2. – С.179-183.
7. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: [монографія] / Ю.Я. Лузан.– К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 480 с.
8. Мишенин Е. Концептуальные основы формирования экологически ориентированного механизма управления природопользованием / Е. Мишенин // Экономист. – 2012. - № 3. – С. 59 - 64.
9. Мочерний С.В. Економічний словник / С.В.Мочерний, О.А. Устенко., С.І.Юрій: У 2. Т1 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
10. Никитина З.В. Формирование системы управления экологическим сельскохозяйственным производством / З.В. Никитина, О.Н. Талалуева // Известия Великолукской ГСХА. – 2013. - №1. – С. 42 - 47.
11. Оборонько Д. Теоретичні засади регулювання економічної діяльності підприємств / Д. Оборонько // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – №163. – С. 21-25.
12. Сачинська Л. В. Застосування сучасних підходів у розробленні механізму управління логістичною спроможністю / Л. В. Сачинська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – № 690 : Логістика. – С. 128-133.
13. Український Радянський енциклопедичний словник у трьох томах. – К.: Київська книжкова фабрика по пресі при Раді Міністрів УРСР. – 1967. – 856 с. - с.482
14. Харіна О.О. Суть поняття «екологічне регулювання» / О.О. Харіна // Науковий журнал «Економічний часопис – XXI». – 2011. – № 7-8 (1) – С. 33 – 36.
15. Черников Д.А. Экономическая система и ее структура. Макроэкономическая теория. – Российский экономический журнал. – 1993. - №1. – С. 89 - 100.
16. Юшкевич О.О. Економіко-екологічний механізм та його роль в регулюванні розвитку сільськогосподарських підприємств. / О.О. Юшкевич // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. – Випуск 27, том 3 (за заг. ред. проф. Єханурова Ю.І., Шегди А.В.) – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2012. – С. 161 – 167.

References.

1. Hul'ko, O.R. (2014), "Definition of the concept "economic and environmental mechanism of efficient agricultural land use", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 80 – 84.
2. Davydiuk, Yu.V. (2008), "The mechanism of ecological and economic regulation of the activities of nature management entities of industrial production", Ph.D. Thesis, Economy, Public Administration, Natsional'nyj universytet vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia, Rivne, Ukraine.
3. Driesen, D. M. (2009), "Alternatives to Regulation?: Market Mechanisms and the Environment", Oxford handbook on regulation Syracuse University. College of Law, available at: <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1028&context=lawpub> (Accessed 10 June 2019).
4. Osovs'ka, H.V. Yushkevych, O.O. and Zavads'kyj, J.S. (2006), *Ekonomichnyj slovnyk* [Economic dictionary], Kondor, Kyiv, Ukraine.
5. Illiashenko, S.M. (2005), *Upravlinnia innovatsijnym rozvytkom* [Management of innovative development], 2-d ed., VTD «Universytets'ka »; Vydavnychyj dim «Kniahynia Ol'ha», Sumy, Ukraine .
6. Koval', Ya.V. Antonenko, I.Ya. and Yevtushenko, I.A. (2001), "Reforming the economic mechanism in the field of use and reproduction of forest resources", *Ekonomichni problemy vyrobnytstva ta spozhyvannia ekolohichno chystoi produktsii*, vol. 2, pp. 179-183.
7. Luzan, Yu.Ya. (2010), *Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm zabezpechennia rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy* [Organizational and economic mechanism for ensuring the development of agro-industrial production of Ukraine], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
8. Myshenyn, E. (2012), "Conceptual foundations for the formation of an environmentally oriented mechanism for environmental management", *Ekonomyst*, vol. 3, pp. 59 - 64.
9. Mochernyj, S.V. Ustenko, O.A. and Yuriy, S.I. (2005), *Ekonomichnyj slovnyk* [Economic dictionary], vol.1, Svit, L'viv, Ukraine.
10. Nykytyna, Z.V. and Talalueva, O.N. (2013), "Formation of a management system for ecological agricultural production", *Yzvestyia Velykolukskoj HSKhA*, vol. 1, pp. 42 - 47.
11. Oboron'ko, D. (2009), "Theoretical principles of regulating the economic activity of enterprises", *Kul'tura narodov Prychernomor'ia*, vol. 163, pp. 21-25.
12. Sachyns'ka, L. V. (2010), "Application of modern approaches in the development of the logistics capacity management mechanism", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". Lohistyka*, vol. 690, pp.128-133.
13. Rada Ministriv URSR (1967), *Ukrains'kyj Radians'kyj entsyklopedychnyj slovnyk u tr'okh tomakh* [Ukrainian Soviet encyclopedic dictionary in three volumes], Kyivs'ka knyzhkova fabryka po presi pry Radi Ministriv URSR, Kyiv, Ukraine.
14. Kharina, O.O. (2011), "The essence of the concept of "environmental regulation", *Naukovyj zhurnal «Ekonomichnyj chasopys – XXI»*, vol. 7-8 (1), pp. 33 – 36.
15. Chernykov, D.A. (1993), "The economic system and its structure. Macroeconomic theory", *Rosyjskyj ekonomycheskyj zhurnal*, vol. 1, pp. 89 - 100.
16. Yushkevych, O.O. (2012), "Economic and ecological mechanism and its role in regulating the development of agricultural enterprises", *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky. Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 27, no. 3, pp. 161 – 167.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2019 р.